

Høringinnspill fra Foreningen for Human Narkotikapolitikk (FHN) Midt-Norge

Vi i Foreningen human narkotikapolitikk Midt Norge stiller oss bak høringsinnspillet som er sendt til Rushåndhevingsutvalget fra Foreningen for human narkotikapolitikk (FHN) sentralt. ([Les innspillet her](#)) I tillegg vil vi sende et høringsinnspill fra vårt distrikt med perspektiver vi mener også er viktig å spille inn til utvalget.

Som lokallag i en brukerorganisasjon på rusfeltet og en forening som kjemper for en human narkotikapolitikk og rusbrukeres rettigheter mener vi dette mandatet og denne utredningen er et steg i videreføring av en inhuman og uforsvarlig narkotikapolitikk.

Utvalgets sammensetning.

Vi stiller oss kritisk til utvalgets sammenstilling og spørrende til om utvalget har kompetanse til å utrede det mandatet de er gitt. Der utvalget har tyngden av juridisk kompetanse, og samtidig mangler utvalget kompetanse når det gjelder brukermedvirkning; av brukerrepresentanter, gjerne fra brukerorganisasjoner, med erfaring fra bruk av rus, avhengighet og erfaring i arbeidet med å sikre rettssikkerhet for personer som bruker rusmidler, skadereduksjon og å bedre levevilkårene for personer som bruker rusmidler. Da avhengighet ikke er et juridisk begrep, men derimot noe som tilhører det medisinske fagfeltet anser vi det også som mangelfullt at det ikke er inkludert personer med kompetanse fra avhengighet/rusmedisin.

De konkrete punktene i mandatet vi ønsker å gi vårt innspill til:

- Regjeringens mål er at personer som anses som rusavhengige skal møtes med helsehjelp i stedet for straff. Eller som mandatet sier: Ikke følbare straffereaksjoner, som *«[...] kjennetegnes av at retten ikke fastsetter straff for lovbruddet, selv om tiltalte kjennes skyldig. Dette omtales også som straffeutmålingsfravall. Selve begrepet straffereaksjon omfatter blant annet forelegg, bøter, påtaleunntatelse, fengselsstraff, samfunnsstraff og rettighetstap får å nevne noen.»*

Svar: På dette punktet ville det være essensielt å ha kompetansen fra brukerrepresentanter. Deres erfaringer og opplevelser av tvang og å bli straffet i helsesporet fremfor innen justis, og forskning innen dette som bør legges frem av de med kompetanse innen feltet.

- “Den rettslige avgrensningen av begrepet rusavhengig. Utvalget skal så langt som mulig foreslå et presist og tydelig rettslig innhold i begrepet rusavhengig, som også kan være operativt for politiets førstelinje.”

Svar: Politiet innehar ikke kompetanse til å avgjøre om en person lider av avhengighet eller ikke. Dette er ikke en del av polititjenestepersoners utdanning eller yrkesutøvelse. Det er heller ikke en enkel og avklart disiplin med enkle kriterier, innen avhengighetsforskning eller rusmedisin.

For å kunne fastsette om en person faller under kriteriet "rusavhengig", uten et medisinsk diagnoseverktøy, er vi bekymret for at politiet enten skal spørre spørsmål om personens bruk av rusmidler eller om personens helsetilstand - begge inkriminerende og personlige spørsmål som ligger langt utenfor forholdsmessighetsprinsippet av det personen er pågrepet/mistenkt for.

En burde kanskje også vurdere om en juridisk definisjon av "rusavhengig" også utfordrer Helse, sykdom og diagnosearbeidet etablert i helsevesenet; Rusmiddelavhengige ble definert som pasienter og fikk rettigheter etter pasientrettighetsloven i 2004.

Rettsliggjøring av et begrep som tilhører en pasientgruppe, som samtidig er en diagnose som hører hjemme i rus- og psykisk helsevesen, mener vi kan føre til misforståelser og komplikasjoner i arbeidet mellom helsepersonell og deres pasienter.

Vi undrer oss om ikke dette bidrar til ytterligere konstruerte forskjeller mellom mennesker som bruker rusmidler: "Rusavhengig, ikke rusavhengig og begynnende rusavhengig" er begrep som kan lede til ytterligere stigmatisering og selvstigmatisering av alle mennesker som bruker rusmidler men spesielt for de som sliter mest.

Vi vil også på det sterkeste advare mot å foreslå et rettslig innhold i begrepet rusavhengig med hensikt i å innføre "ikke følbare straffereaksjoner" da en ny regjering med andre visjoner, kan i ettertid endre dette til "følbare reaksjoner" eller straff.

– Strafferettslig tilnærming til personer med begynnende rusavhengighet. Utvalget skal vurdere om det er hensiktsmessig med en nærmere gradering av avhengighet i den strafferettslige tilnærmingen til saker om bruk av og befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk, og skal uansett foreslå et rettslig innhold av begynnende avhengighet og tung rusavhengighet.»

For utvalget å foreslå "gradering av rusavhengighet" virker for oss som er brukerrepresentanter like absurd som å foreslå et rettslig begrep for rusavhengig. Som brukerrepresentanter føler vi på en ekstra byrde skulle begrepet rusavhengig bli et rettslig begrep. Denne byrden og usikkerheten det vil innebære for personen, ser vi kan fungere som en ekstra belastning som igjen kan føre til økt rusbruk og økt risiko. En juridisk term av rusavhengighet utfordrer og vanskeliggjør betydningen av hva rusmiddelavhengighet er - er juridisk rusavhengig å sammenligne eller sidestille med rusmiddelavhengig diagnostert av helsevesenet? Og lar det seg forsvarlig gjøre i praksis å sidestille og gradere avhengighet uten invaderende undersøkelser og selvinkriminering? Vi stiller også med det spørsmålsteget rundt om det er det medisinskfaglige eller rettslige begrepet som vil veie tyngst i spørsmål om personen skal straffes og ikke.

Overordnede rammer for oppdraget:

«Utvalget skal ta utgangspunkt i at bruk av og befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk fortsatt skal være straffbart, og at dette også skal gjelde personer som anses som rusavhengige. Dette innebærer at utvalget ikke skal drøfte spørsmålet om en fullstendig eller delvis avkriminalisering av bruk og tilhørende

befatning med narkotika. Utvalget skal imidlertid legge til grunn at rusavhengige i alminnelighet ikke skal ilegges følbare straffereaksjoner i saker som gjelder bruk av og befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk, i tråd med intensjonen i Hurdalsplattformen. Regjeringens mål er at disse skal møtes med helsehjelp istedenfor straff.»

Stortinget, der regjeringspartiene stemte for, [vedtok](#) enstemmig et representantforslag om at rusavhengige ikke skal straffeforfølges, framsatt av Jan Bøhler (Sp), Kjersti Toppe (Sp), Per Olaf Lundteigen (Sp), Trygve Slagsvold Vedum (Sp) (Romertall IV).

Første votering på Stortinget var enstemmig vedtatt, og ved andre votering var Frp de eneste som stemte imot.

[Representantforslaget](#) som ble fremmet sier:

“Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av legemiddelloven som sikrer at dersom besittelse eller bruk av narkotika har sammenheng med mistenktes avhengighet etter gjentatt bruk av narkotiske stoffer, skal ikke påtalemyndigheten forfølge forholdet strafferettslig.”

Vi opplever ikke samsvar mellom representantforslaget og Rushåndhevingsutvalgets mandat og utvalgets sammensetning.

Det vedtatte representantforslaget står i sterk kontrast til og ugyldiggjør den overordnede rammen for oppdraget som sier:

Utvalget skal ta utgangspunkt i at bruk av og befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk fortsatt skal være straffbart, og at dette også skal gjelde personer som anses som rusavhengige.

Høyesterett har tatt det enstemmige vedtaket på Stortinget til følge og avsagt tre dommer der rusmiddelavhengighet har blitt ansett å være en formildende omstendighet.

[Link HR-dommer](#)

Riksadvokaten har fulgt opp dommene med å utgi retningslinjer.

[Link Riksadvokatens retningslinjer](#)

Vår anbefaling er at utvalget ikke bør utføre bestillingen i mandatet med bakgrunn i at det fremstår som regjeringen selv bestiller et forsøk på å oppheve representantforslag og votering.

Vi ber Rushåndhevingsutvalget om å heller ta til seg og sette seg inn i kunnskapsgrunnlaget som finnes. Stadig flere utredninger og nyere forskning kommer til samme konklusjon: kriminalisering av rusmiddelbrukere fungerer mot sin hensikt, er skadelig og kan beskrives som et stort samfunnsproblem.

Vi henviser til de to siste påminnelsene om dette som ble presentert forrige uke:

The Lancet, et av verdens mest anerkjente medisinske tidsskrift, har i november 2023 utgitt en artikkel om undersøkelser som viser at kriminaliseringen av mindre narkotikalovbrudd skader. Og det skader da spesielt de mest utsatte.

[https://www.thelancet.com/issue/S0140-6736\(23\)X0048-8?dgcid=twitter_organic_cover23_lancet&utm_campaign=cover23&utm_source=twitter&utm_medium=social](https://www.thelancet.com/issue/S0140-6736(23)X0048-8?dgcid=twitter_organic_cover23_lancet&utm_campaign=cover23&utm_source=twitter&utm_medium=social)

I November 2023 ble denne rapporten presentert i Sverige: 2023:10 Bruk og straff – en ESO-rapport om kriminaliseringen av narkotikakonsumtion som konkluderer:

“Rapportförfattarnas slutsats är att syftet med kriminaliseringen inte har uppnåtts och föreslår att en utredning tillsätts för att närmare utreda hur bruk och mindre innehav av narkotika kan avkriminaliseras”

https://eso.expertgrupp.se/rapporter/2023_10_bruk_och_straff/

Og selvfølgelig det omfattende kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for forslaget til rusreformen som ble utgitt i NOU 2019: 26 [Rusreform](#) – fra straff til hjelp.

Vi takker for muligheten til å gi innspill.